

Thành ngữ Pháp có câu: “Le style, c’est l’homme”, vẫn là ngái. Con ngái như thế nào để u thể hiện rõ qua những gì mà ngái đó viết ra.

Do đó, để văn thì hiểu được ngái. Khi phân tích một bài văn, ngái ta để ý đến hai phần, một là nội dung và thể loại, hai là hình thức thể hiện. Vậy để tác giả nêu ra những mục đích gì? Có những phần Chân, Thi, Má không? Có xây dựng những giá trị phổ quát, lâu dài hay chỉ để phá, phá vỡ cho ý để riêng tư, như nhen trác một? Những điều nháa trên nguyên tắc để công nhận, để kiểm soát hay chỉ quan, mà họ họ quá khích những quy chuẩn, phá vỡ chân lý, bóp méo sự thật?

Chữ i Cho Có "Văn Hóa"

Phần hình thức, còn gọi là văn phong, tức là cách dùng chữ, cách đặt câu cho biết về cách con ngái quân tử, có văn hóa hay không, biết tu dưỡng, tu nhân tu đức, biết lễ phép, biết ăn nói, biết xử lý, biết ra những câu chữ để ý nghĩa của loài chó đẻ hay rán há mang. Nếu phần nội dung nói lên cái trí thì văn phong cho biết cái tâm của tác giả. Thông thường thì hai phần này không tách rời nhau, nếu phần nội dung hay thì phần hình thức cũng hay và ngược lại.

Tá dĩ nhiên những nghĩa chữ i là dùng để để thô tục để mong ngái khác. Thát ra từ “chái” phải để hiểu theo nghĩa rán há, không hán là dùng để để thô tục mà là để ác, xấu xa để làm những điều phi đạo lý. Có khi ngái ta dùng từ “chái” để chỉ sự phê phán gay gắt mà không có ý để thô tục hay để ác. Ta thường nghe nói: “Chái cha không biết pha trà.” Chái pha trà, như là giáng thôi đã xem là chái rồi, huống há chi nói ngái ta “một ngái như ngái óc chó”, là “trí thức chán lái”! Chái là một hình thức biểu hiện thấp kém của văn phong. Vậy thì, “chái” có thể hiện được văn hóa hay không? Nếu văn hóa để hiểu là những gì tốt đẹp thì “chái” không thể nói là văn hóa, văn minh được. Những điều vi phạm của Việt Nam, từ rất lâu đã hình thành một nền văn hóa, gọi là “Văn hóa chái”.

Đi m đ c bi t c a th văn hóa này là nó hình thành t nông thôn, i do nh ng ng i đàn bà nhà quê ít h c, th m chí m t ch b làm đôi cũng không có. Không bi t do ai sáng tác nh ng đã đ i cho đ i nh ng áng văn ch ng đ c đáo, nh m t ph n c a văn h c dân gian. N u hi u văn hóa là nh ng gì t n t i qua s sàng l c c a th i gian thì ch i m t gà chính là văn hóa vì nó th hi n m t khía c nh c a đ i s ng nông thôn ngày tr c, cô đ ng trong văn b n, t n t i cho t i bây gi .

S dĩ g i là văn ch ng đ c đáo vì đó là i văn xuôi theo i bi n ng u nh ng có ca có k , có v n có đ i u, lúc lên b ng, lúc xu ng tr m, x ng lên nh x ng ký âm pháp, đ c mà nh hát, i có nh c n a, nh t là có đ i ý, đ i i không thua gì nh ng v n th . Đ ng lu t hoàn ch nh nh t, đ c bi t, khi bài ch i đ c th c hi n b i gi ng B c k , có ti ng là chanh chua, đánh đá!

Trong bài Ch i M t Gà có nh ng câu: “B cái th ng ch t đâm, cha cái con ch t x a! Mày day tay m t, mày đ t tay trái, n ăn c p c a bà đây con gà. Này bà b o cho chúng mày bi t: Th ng đ ng chi u ngang, th ng sang chi u đ c, th ng đ c v n t , th ng b cái hài, th ng nhai th n...”

Không riêng k c p b ch i mà c dòng h ông t nă m đ i, m i đ i đ u b l i c ra ch i tu t: “Cao t ng t , cao t ng t kh o, c t gia tông c ông c bà, c cha, c m , chú bác, anh em, h n i h ng ai, xa g n ân ái, h gái h trai, đ i âm ph đ i mữ mà đi lên, trên thiên đàng x p hàng đi xu ng, hãy vén mái tai, gài mái tóc, đ ng ch ng tai lên cho rõ, ch ng c a ngổ cho cao, ch t hàng rào cho th p đ mà nghe bà ch i đây này...”.

Ch i m t gà g i là ch i đ ng, ch i bông lông, ch i kh ng, không nh m vào m t đ i t ng c th , rõ r t nào. M t i ch i khác g i là ch i nhau. Có khi nào b n nghe hai v ch ng ch i nhau mà dùng toàn ca dao ch a ? Đây i là m t hi n t ng đ c đáo c a văn hóa Vi t Nam, ch ng i Vi t Nam m i có:

Ch ng ch i vì nghi ng v ng ai tình, đi l y trai :

*Đàn bà má đ h ng h ng
Th y trai thì l p, th y ch ng thì l .*

V cũng không v a, bèn ch i i, nói rõ lý do t i sao mình l ch ng, ch y theo k khác :

Ch ng ng i ăn g o thì khôn

Ch ng tôi ăn cám ngu h n con l a.

H th p nhân ph m ng i khác xu ng b ng con v t ho c th p h n con v t là m t cách ch i không riêng gì c a ng i Vi t. M có câu ch i r t ác: “Son of the Bitch” là con c a con chó cái. Ngôn ng ti ng Vi t có câu ch i t ng đ ng nh ng ng n g n, hay và đ c h n là “Đ chó đ ”.

Có m t lo i ch i khác hình nh dành cho ng i trên ch i k d i, nh ông ch ch i ng i làm công hay ng i đầy t . Ng i b ch i không h ph n ng mà đ cho ng i kia ch i nh tát n c vào m t.

T lâu t i quê nhà, nhà c m quy n C ng s n Vi t Nam đã phát đ ng phong trào xây đ ng n p s ng văn hóa m i. Đi đâu cũng th y nhan nh n kh u hi u, t gia đình văn hóa, nhà văn hóa, cho đ n ph ng, khóm, khu ph văn hóa. V y mà khi b n ra Hà N i h i đ ng m t c u bé, s đ c tr i “Đéo bi t ! Có bi t cũng đéo ch !”. Ng i ta g i đây là văn hóa Hà N i (th i th t), hay là “văn hóa” ch i th ”.

Cũng t i Vi t Nam tr c đây không lâu, chánh quy n và phe Ph t giáo c a th ng t a Đ Nghi tr trì chùa Bát Nhã t nh Lâm Đ ng ra s c kh ng b b ng cách cho công an đ i l p du đ ng hành hung, nh c m , ch i b i và đ u i ra kh i chùa 400 tầng sinh theo pháp môn Làng Mai c a thi n s Nh H nh bên Pháp, đang tu h c t i đây khi p đ m đ n n i m t tín đ Ph t giáo đ a ph ng ph i nói : “ Em th y đ o Ph t c a chùa Bát Nhã ch i b i đ o Ph t Làng Mai ch búa quá, em chán b đ o Ph t luôn ”.

Tr i c ng đ ng ng i Vi t s ng M và n c ngoài có nét đ c tr ng là t n n và ch ng C ng. Nét đ c tr ng này nh h ng đ n m i sinh ho t c a ng i dân cũng nh trong gi i truy n thông, báo chí. Cùng v i s phát tri n c a ph ng ti n truy n thông đ n t v tính th i hi n đ i thì v i c s đ ng ngôn ng gi a ng i Vi t v i nhau đã đ c upgrade r t k p th i! Có nhi u t báo nhân danh t do ngôn lu n, thông tin đa chi u, đ ng nh ng bài vi t tuyên truy n cho ch đ C ng s n, ca ng i lãnh t C ng s n, trong khi h chính là t i đ c a dân t c. Đi u này đã xúc ph m đ n tâm t , tình c m c ng đ ng ng i Vi t h i ngo i. Có k nhân danh quy n phát bi u, nhân danh ngh thu t, tri n l m nh ng b c tranh không h có tính ngh thu t mà ch

nh m m c đích tuyên truy n, ph bi n nh ng bi u t ng c a C ng s n, đ ng th i nh c m lá c vàng ba s c đ , là bi u t ng c a đ ng bào t n n. Nh ng tr ng h p đó đ u b c ng đ ng vi t bài, h i th o, lên án g t gao, k c t ch c bi u tình ph n đ i nhi u th ng li n. Ph n ng trong nh ng tr ng h p này là vi c c n làm và nên làm. Ng c l i, có nh ng tr ng h p l i đ ng nguyên t c t do báo chí, t do phát bi u đ đánh phá, ch i b i và nh c m ng i khác đ i nhi u hình th c khác nhau. Đi u này l i đ c th c hi n b i nh ng ng i đ c xem là có trình đ văn hóa cao nh giáo s , nhà văn, nhà báo, binh lu n gia... Nh ng cách ch i c a h không h có tính văn hóa mà thua xa nh ng ng i đàn bà nhà quê ít h c c a chúng ta ngày tr c !

Không hi u th u đáo ch tr ng, đ ng l i c a ng i khác, thì ch i. Không đ ng quan đi m v i ng i khác, thì ch i. Ph ng th c hành đ ng c a ng i khác v i mình, cũng ch i. Áp đ t t ng c a mình cho ng i khác, r i ch i. T h i h n là b a đ t, ph a ra nh ng đi u không có th t, gán cho ng i ta đ l y c mà ch i. Trong khi phê phán quan đi m c a ng i l i đ m v con ng i ta ra ch i, dùng l i l đ c ác, ch m bi m các khuy t t t th ch t và hoàn c nh không may c a ng i đ ch i.

Đ ng hóa m t cá nhân v i m t t ch c đ ch i. Thí d ng i ta phê phán, lên án m t nhà s , m t linh m c có tên tu i, có đ a ch h n hoi, h hóa v i ph n thì k t án ng i ta là bôi bác tôn giáo. M t cán b C ng s n đ i l t tôn giáo, m c áo cà sa, ho t đ ng phá ho i, ch ng nhà n c, ch ng ch đ b b t trong th i chi n thì b y gi b a đ t, vu kh ng, ch p m ũ ng i thì hành nhi m v , nói vi c b t b này là ch ng Ph t giáo, xem Ph t giáo là C ng s n, là t i đ dân t c! M t c u chi n sĩ H i Quân làm đi u không đúng thì ch i anh này là làm nh c binh ch ng H i Quân. Ng i ta phê phán m t cá nhân l i đ ng ch c v , l ũng đo n m t h i đoàn thì ch i ng i ta là ch ng H i đoàn và ch ng c ng đ ng !

Ph ng pháp thông th ng là qu đũa c n m đ ch i : Trong m t nhóm ng i, có m t cá nhân không làm v a lòng ai đó thì c nhóm đ u b l i ra ch i ! Siêu đ ng h n n a là ch i không ch a m t ai, nh t là đ i v i nh ng ng i thi n nguy n, đ ng ra gánh vác chuy n c ng đ ng. M t hi n t ng r t ph thông b y gi là mình không làm nh ng ng i khác làm thì chê và ch i, ch i cho s ng mi ng.

Trong đ i s ng h ng ngày, có r t nhi u chuy n khó tin mà có th t. Thì đây là nh ng chuy n thu c i ai đó. Anh X nh Y làm m t vi c có l i cho mình nh ng l i là chuy n b t h p pháp. Y s quá nên t ch i, th là b ch i! Cũng l i là X, vi t bài ch i ng i khác, nh Y đ ng báo. Y t ch i, l i b ch i n ng h n, không nh ng cá nhân b ch i mà c cha m không liên can gì cũng b l i ra ch i ! Th y mình b ch i m t cách vô duyên và oan c, Y đ m chuy n này phân bua v i m i ng i thì l i b ch i thêm m t l n n a: “Chuy n này ch có tao và m y bi t, t i sao b y

gi th ng A, th ng B cũng bi t ? Đ nh u chuy n!”

S ng x t do, n i có phong trào ch ng C ng và tranh đ u cho t do dân ch i quê nhà r t cao mà không cho ng i khác đ c quy n phân bua, quy n bày t thì th t là mâu thu n và khó hi u. Cái hay c a b n tôi là b ch i mà không bao gi ch i l i, không h có m t ph n ng!

Trong ngh báo chí có m t nguyên t c là tránh t i đa vi c nêu tên ng i ta trên m t báo, tr khi đó là s vi c chung, liên h đ n nhân v t c a qu n chúng. Ng i vi t ch tr ng ai cũng có th là b n vì ai cũng có m t tích c c, nh ng đ i u t t đ mình h c h i. Tôi không bao gi tranh ch p quy n l i hay ch c gh o gì ai, v y mà v n b nêu tên trên báo và b hài t i là “Cổng r n c n gà nhà.” Kinh kh ng ch a? Không hi u sao tôi đ c tha cái t i “R c voi v giày m T” vì hai t i này th ng đi đôi v i nhau l m. Gà nhà ch c ai cũng hi u là đ ng h ng ng i Vi t c a mình. Còn r n là ai? Tôi đ b n bi t! N u tôi nói r n là ng i M thì b n không th nào tin đ c, nh ng đó l i là s th t, theo s ám ch c a chính tác gi , ng i ch i tôi. Vi c này nh c l i đ ... c i ch i, nh m t giai tho i vui, thu c lo i phi lý, khó tin mà có th t!

Nói t i các nhân v t c a qu n chúng, nh ng nhân v t đ i di n c ng đ ng thì cũng l m chuy n. Theo đúng ch c năng, h là nh ng ng i ph c v c ng đ ng, v y mà không ít ng i v ng c, t x ng mình là lãnh đ o c ng đ ng. Có ai phê phán cung cách và kh năng lãnh đ o c a h thì h không c n bi t n i dung nh ng phê phán đó đúng, sai ch nào, h li n ph n ng. H gi y n y lên và ch i l i nh ng ai dám phê phán h . Kh n i, nh ng ng i kém b n lĩnh và b t tài nh v y l i không ch u t ch c, mà c bám ch t cái gh đang ng i và tìm cách ng c hoài đ “lãnh đ o” ng i khác. Không hi u sao trên đ i này l i có h ng ng i thích “lãnh đ o” ng i khác nh v y, đ có ch c v mà ghi trên danh thi p, r i g p ai cũng ch à ra, hay đ làm m t vi c gì khác, nào ai bi t đ c ! Thành ng “ C đ m ăn xôi ” đ c dùng trong tr ng h p này, ph i ch ng là thích h p ?

Nh ng ng i có trình đ , có văn hóa bao gi cũng “ x ng khiêm, hô t n.” Riêng m t s ng i Vi t h i ng ai v a đ c mô t nh trên th ng dùng nh ng t nh th ng, tên, l i, b n h , m y tên, b n này, cái đám, ho c g i tên tr ng không mà b đi h và ch l t khi ch i ng i khác. K đó, h tìm nh ng ch ho c nhóm ch b n th u nh t, đ c ác nh t đ gán cho ng i ta nh : đi bóc c t gà, a, xôi, chà, canh m u, canh c, ch n l i, th t , ngu xu n, ng m mi ng ăn ti n, tên vô liêm s , con giun, con ki n, con bò không có chân đ ng, l i đ u trâu, m t ng i nh ng óc chó, vân... vân... Ngón đòn h c p mà thâm đ c nh ng đ d dàng nh t và thông đ ng nh t hi n nay là vu v cho ng i ta là C ng s n, ch p lên đ u ng i ta cái nón c i. Th y ng i ta ch p nh i u hình thì nói ch p nh i u v y ch c chuy n cho Vi t C ng ! Sau năm 1975 đ ng bào ta, trong đó có nh i u trí th c còn k t l i i Vi t Nam, có đ p làm trong các c quan chánh quy n (dĩ nhiên là c a C ng S n) là chuy n r t bình th ng mà cũng vu v ng i ta là C ng s n mà

không h có b ng ch ng ! Vì c vu v cho ng i khác là C ng s n cũng có nhi u c p đ : Th p nh t là: không ph i là ng i qu c gia, đi xa h n thì là thân C ng, tay sai C ng s n, ho c là tên C ng s n h ng bét... Trong m t bài vi t. có tác gi không ng n ng i dùng luôn cái kh u hi u c a C ng s n, đ c trang b cho cán binh C ng s n khi ra tr n đánh nhau v i ng i lính VNCH ngày tr c đ ch i ! Tr ng vẫn tr n bút đầu ph i là chi n tr ng, tác gi cũng không ph i là Vi t C ng, sao i dùng danh t Vi t C ng (Viet Cong terminology) ở đây ? T h i thay, có nh ng ng i cao niên nh ng th p trí không bi t dùng t l ch s , nh ã nh n mà ch bi t lời cha m , ông c n i, ông t n i c a nhau ra mà ch i. Th t là h t ý.

Trong cu c s ng t do nh ng ph c t p xã h i ngày nay, vì c xung đ t, va ch m nhau là s th ng. R t ti c, ng i ta không gi i quy t nh ng đ bi t và mâu thu n theo ph ng cách có văn hóa là đ i tho i, mà i đi ch i nhau còn t h n là k thù. Vì c này x y ra hàng ngày g n nh là t p t c, là truy n th ng, cho nên ng i ta g i nó là “văn hóa ch i”. Nh ng văn hóa ch i này nó hoàn toàn khác v i văn hóa ch i m t gà. Vì c ch i b i này không nh m m c đích gì cao th ng mà ch nh m nh c m ng i khác đ th a mãn t ái cá nhân, ch i cho s ng mi ng, đ ng th i đ l nguyên hình cái nhân cách (không m y t t đ p) c a mình. Đ c bi t, còn có nh ng ng i chuyên đi ch i giùm cho ng i khác.

H u qu là tình đ ng h ng s t m , mâu thu n càng nghiêm tr ng, c ng đ ng b suy y u vì phân hóa và chia r , ph c i chung bi thi t h i, uy tín chung b m t mát. Do đó, cái s ch i b i c a chúng ta M này nh v a nói, không h có chút văn hóa và thua xa cái vi c ch i m t gà c a m y bà nhà quê n a. M y bà nhà quê ch i đ t v , dùng nó nh vũ khí duy nh t c a k y u ch ng k m nh, k b t l ng đ đòi i công b ng xã h i. Có th m y bà nhà quê bi t r ng có ch i cũng không bao gi tìm i đ c con gà c a mình nh ng v n ph i ch i đ làm th c t nh, đ đánh đ ng l ng tâm con ng i v tình th ng và công lý. Do cái s ch i m t gà có tính nhân b n và m c đích cao c nh th nên nó hoàn toàn có tính văn hóa, r t cao.

Nhân bàn v “văn hóa ch i”, ta hãy xem i các tôn giáo ch tr ng nh th nào v vì c s đ ng ngôn t đ cùng suy ng m. Nho giáo có câu “Hàm huy t phún nhân tiên ô ngã kh u”. Ng m máu phun ng i thì mi ng mình đ tr c. Ph t giáo cho r ng v ng ngôn, ác kh u làm cho nghi p ch ng c a con ng i n ng n thêm. Chúng ta ch i vì cái tâm không yên. C m i l n ch i ch ng khác nào t b thêm m t c c đá vô đ ng vào hành trang c a mình trên đ ng đi đ n ni t bàn. Thánh kinh Thiên Chúa giáo có đo n (James 3:9-12): T i sao chúng ta i dùng chính cái mi ng đã đ c kinh c u nguy n vinh danh Chúa đ ch i nh ng i thô t c ? N c m n và n c ng t đâu có th nào ch y ra t cùng m t con su i ?

S có ng i nói: “M c đ u tôi là con Ph t, là tín đ c a Chúa nh ng tôi ch là ng i bình th ng v i t t c l c đ c th t tình h , n , ái, nên nghe nh ng chuy n trái tai, th y nh ng đi u

gai mọt, biết nhúng sọt vì c hèn hèn, xúi xa có hời cho cọt ng đọt ng thì làm sao bẹt qua cho đọt c ?” Là tín đọt mọt tôn giáo lười không theo giáo lý cọt a tôn giáo thì sai rồi, biết n mình làm sao đây ? Phê phán đọt xây đọt ng thì không phải là chữ i. Tôi sao ta không bẹt chọt c Cao Bá Quát xem mọt trăm (100) năm cuọt c đọt, nọt u ngọt i ta sọt ng đọt c tọt đó, thì cũng sọt qua đi rọt nhanh, chọt nên uọt ng phí mà vọt n vào mình nhọt ng chuyọt n thọt ng tình không đâu, đọt khi gọt p nhau thì tay bọt t mọt mọt ng, khọt khọt vọt i nhau vài chung rọt u, uọt ng vọt i nhau vài chai bia, nhọt m pháp vọt i nhau tách cà phê nóng cho lòng mọt lọt i mà vui họt ng cái thú cuọt c đọt và thọt y cuọt c đọt có ý nghĩa :

*Ba vọt n sáu nghìn ngày là mọt y
Cọt nh phù du trông thọt y cũng nọt c cọt i
Thôi công đâu chuọt c lọt y sọt đọt i
Tiêu khi n mọt t vài chung lọt u lọt.*

© Duy Nhân